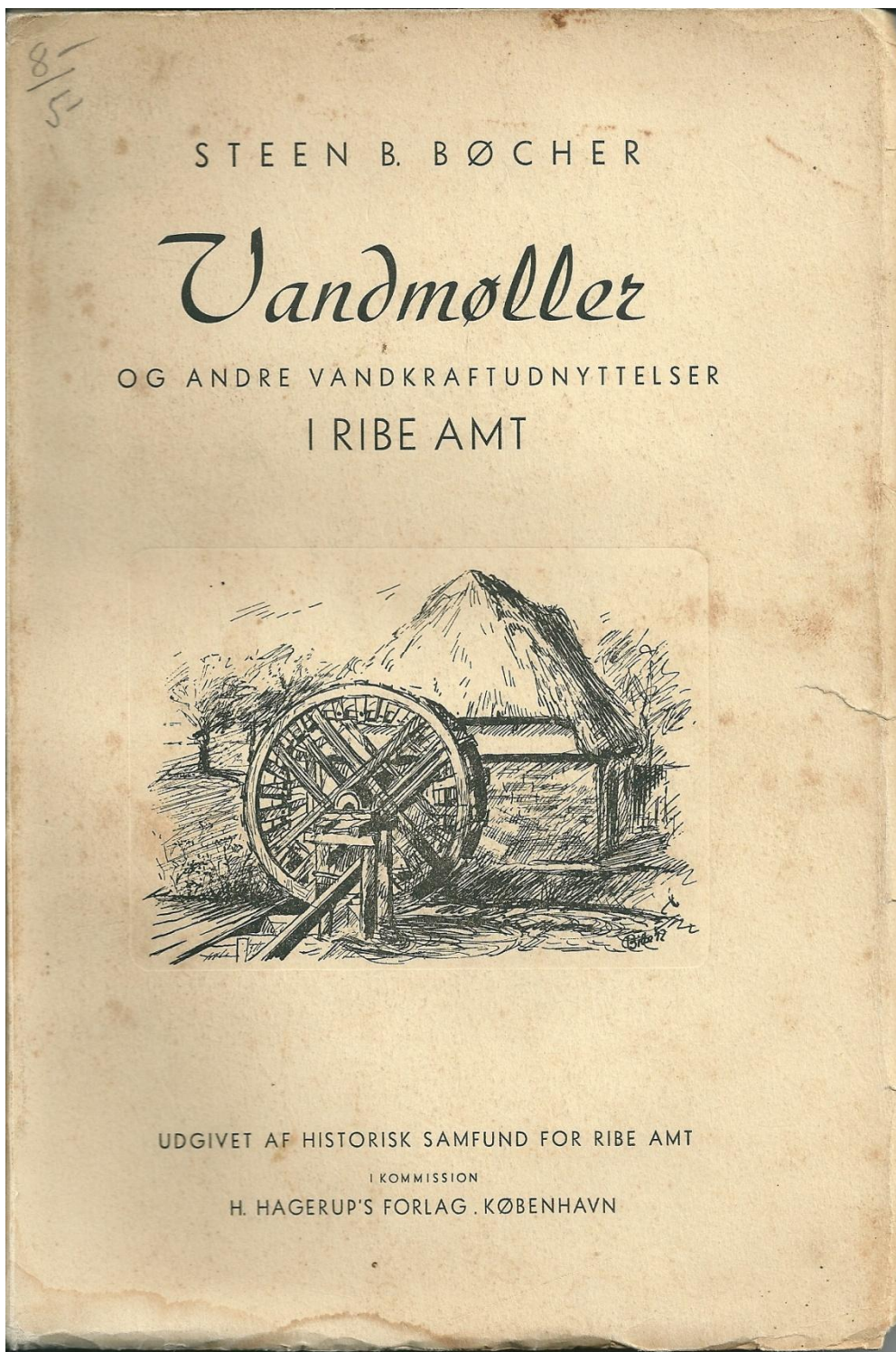
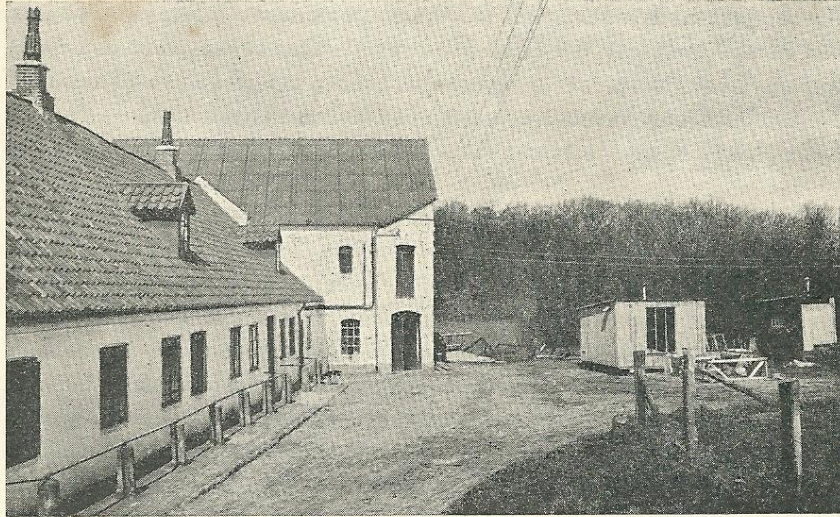

Gørding Vandmølle

Uddrag fra "Vandmøller i Ribe Amt" 1944 s. 49-52.
Udgivet af Historisk Samfund for Ribe Amt.

Gørding Vandmølle (Nr. 32), Elektricitetsværk.

Litteratur: ¹⁾ K. Barner, 1874, I, D. 64. ²⁾ J. Kinch, 1857—59, S. 71. ³⁾ Kromanns Notater. ⁴⁾ O. Nielsen, 1874—76, S. 106. ⁵⁾ Kronens Skøder II, S. 325. ⁶⁾ R. A. Modelbog Nr. 1745, p. 5. ⁷⁾ R. A. Matr. 1688, p. 171 b. ⁸⁾ Kromanns Notater. ⁹⁾ V. L. A. Fæsteprot. over det Jordegods, som den residerende Medico udi Ribe pro officio er tillagt, 1692—1787, p. 9 og 63. ¹⁰⁾ R. A. Pakke: Mølle-sager 1761. ¹¹⁾ V. L. A. Ribe Amts Kopibog indkomne Breve, 5/11 1811. ¹²⁾ M. K. Hartkornstaxation 1836. ¹³⁾ R. A. Stat. Efterretn. om Jyllands Amter, 1838. ¹⁴⁾ M. K. Hartkornsekstrakt, 1841. ¹⁵⁾ Trap, 1859, S. 974. ¹⁶⁾ Kromanns Notater. ¹⁷⁾ Trap, 1879, S. 486. ¹⁸⁾ Ribe Amts Vejviser 1906, S. 455. ¹⁹⁾ Trap, 1928, S. 533. Desuden: O. Nielsen, 1862, S. 211. — J. Madsen, 1910 i F. R. A. II, S. 81.

32. Gørding Vandmølle, Gørding Sogn, Gørding Herred. Holsted Aa (til Sneum Aa).

Gørding Vandmølle ligger ca. 650 m Ø. for Gørding Bro. Aaens Vand ledes ca. 230 m Ø. for Møllen i en inddæmmet Rende i Dalens Sydside. Hvis Vandstanden i Aaen stiger, løber en Del af Vandet over en Jerntærskel, der fungerer som Frisluse. Der er desuden en anden Frisluse med Stigbord. Friløbet er rettet ud og ligger langs Dalens Nordside. Faldet ved Møllen er ca. 2,3—2,4 m. Der er altid Vand nok. Vandkraften udnyttes ved Hjælp af en 25 HK Turbine, der gaar uafbrudt; den driver en Dynamo, der sender Strøm til Elektricitetsværket i Gørding. Turbinen har i Aaret 1939 produceret 72.000 KWt., Maskinerne ca. 67.000 KWt. Værket forsyner Gørding St. og By. Ledningsnettet naar ca. 5 km ud. Der var 1939 375

Forbrugere af Lys med ialt 3500 Lampesteder. Af Kraftforbrugere var der 50 med ialt 300 HK i Motorer. — Der er desuden paa Møllen en Grovkværn, der dog udelukkende maler for Gaarden, ca. 3—400 Tdr. om Aaret. Der er 80 Tdr. Land til Gaarden. — Mølleriet ophørte efter Møllens Brand 1931.

Oplysninger om Møllen i tidligere Tid: Møllen er sikkert grundlagt efter 1589; thi i dette Aar overvejede man at lægge en Mølle ved Gredstedbro, fordi Bønderne i Gørding Herred havde klaget over, at der ingen Vandmølle fandtes, hvor de kunde faa deres Korn malet ¹⁾. Dette stemmer ogsaa meget godt med, at Møllen omtales første Gang i et Skifte 1616; den hørte da til Varho Gaard. Senere kom den sammen med denne Gaard til Bramming Gaard. Fæsteren af Varho skulde dog, saaledes som det meddeles 1654, have fri Maling paa Møllen ²⁾. Ifølge Jordebog 1661 skyldte Møllen 10 Ørter Mel aarlig og stod for Hrtk. 13½ Td. 1662 gav Møllen 20 Ørter Mel og 2 Sltldr. 8 sk. af Jorden. 1664 atter 20 Ørter Mel. 13½ Td. Hrtk. og 2—7½—0—2 af Jorden ³⁾. Matr. 1664 ansætter Møllen til 12½ Td. Hrtk. Den gav stadig 20 Ørter Mel ⁴⁾ Et Fæstebrev af 5/4 1672 udviser, at Mølleren skulde give 22 Rdl. i aarlig Afgift. Der var kun lidt Jord til Møllen »desforuden har han ingen Søgning ved Møllen, saa som Proprietærerne deromkring har paalagt deres egne Bønder at skulle søge deres egne Møller, hvorover Mølleren ej kan blive ved; men mere er at frygte, den snart formedelst forskrevne Omstændigheder bliver ganske øde, og saavidt som af Mølleren kan fornemmes, agter han den til Phillip Jacobi Dag førstkommende at fratræde og afstaa. Bygningen bestaar udi Salshus med Møllehus og er 8 Fag, et temmelig Ladehus med Kreaturstald 14 Fag, ganske slet. Ingen Græsning« ⁵⁾. 1677—79 var Møllen fri for Hø- og Halmskat, da den ingen Avling havde ⁶⁾. 1683 hørte Møllen til Bramminggaard. Der var da lidt Agerjord til Møllen, der bestod af een Kværn, drevet ved Underfaldsvand. Hjulets Diameter var 6¾ Al. Stenens 2¼ Al. og ¼ Al. tyk; den var brækket midt over. Møllehus og Vandhjul var noget brøstfældige, videre hedder det: »Fornævnte Mølle kan ej altid male, fordi undertiden manquerer han Vand, og undertiden har han for meget at det bliver staaende i Bagflod og forhindrer Vandhjulets Omgang. Vandløbet til samme Mølle er ud af en Aa, som uden noget Arbejde tilkommer til Møllen. — Manquerer intet for Malegæster, at han jo altid kan

have nok at male, naar de Tider er, at Kværnen kan bruges«. Op-landet var paa 149 Gaarde, 56 Huse med ialt 568,45 Tdr. Hrtk. paa 4618,6 Tdr. Land ⁷⁾. 1686 var Møllens Kreaturbesætning 1 Ko og 2 Svin ⁸⁾. I Modelbogen meddeles ud over Markbogens Oplysninger, at Aaen ofte »formedelst stor Vandflod udbryder«. Møllen har temmelig god Søgning og kan male Vinter og Sommer. Hjulets Radius angives til 3¹/₂ Al. Møllen eragtes god for 8 Tdr. Møllen i sig selv 6 Tdr. (Resten Jorden) ⁹⁾. I Matr. 1688 ansattes Møllen til Mlsk.: 6—3—0—0, A. og E. Hrtk.: 0—1—0—2, ¹⁰⁾ eller 0,15 Td. Hrtk. paa 0,4 Td. Land ¹¹⁾. 1688 var der Retsstrid om en Englod til Møllen. Ifølge Landsretsdom skulde Lodden følge Varho Gaard. Møllen havde kun Brugsret ¹²⁾. Møllen omtales i en Del Skøder fra det 18. Aarh. Herfra anføres følgende Oplysninger: 1690 skyldte Møllen 20 Ørter Mel, 12 Dlr. 4 udi Penge. — 1750 meddeles, at Møllerne foruden sin egen Jord have Brugsret til et Bols Jord i Sdr. Gørding, (0—4—0—2), Møllebygningen tilhørte Mølleren selv, den aarlige Landgilde er 30 Rdl. ¹³⁾. Mølleværket, som Mølleren selv ejede, vurderedes 1763 til 483 Rdl. 2 Mk. ¹⁷⁾. 1761 meddeles det, at Møllen har den samme Næring »som af Alders Tid, og vides ikke, at den i Henseende til Næring er forbedret« ¹⁴⁾. 1765 opraa- bes Gørding Mølle til Fæste med Møllerrettigheder, Ager og Eng, Fiskeri m. m. Møllebygningen opraa- bes til Salg ¹⁵⁾. 1787 fik Møllen Privilegium paa Grubbe- og Pilleværk ¹⁶⁾. 1817 var Besætningen paa Møllen 2 Heste, 6 Køer, 4 Ungsvin, 2 Søer, 1 Orne og 6 Faar. Møllehuset med Kværn, Vandværker, Inventarium og Redskaber vurderedes til 500 Rdl. — 1824 vurderedes Møllehuset til 1215 Rdl. ¹⁷⁾. 1836 havde Møllen en samlet Lod Ø. for Byen samt Andel i Mosen. Møllen havde Ret til at male hele Aaret. Den hørte under Bramminge Gods ¹⁸⁾. 1838 malede Møllen 1690 Tdr. aarlig ¹⁹⁾. 1841 forandredes A. og E. Hrtk. fra 0—5—1—1 til 1—3—3—2³/₄ ²⁰⁾. 1859 var Faldhøjden 2 Al. 3 Tom. (1,3 m) ²¹⁾. 1859: Vandmølle ²²⁾. 1876 blev hele Møllen ombygget og I. P. Hansen fik den løst fra den Forpligtelse, som hidtil havde hvilet paa den, nemlig at male for Bramminge Hovedgaard, hvilket tit var ubehageligt for de andre Møllegæster, da disse maatte vente, saa snart der kom Korn fra Herregaarden ²³⁾. 1879: Vandmølle ²⁴⁾. 1906: Vandmølle ²⁵⁾. Møl- lens Ejendomsskyld var da 60.000 Kr. deraf 18.000 for Møllen. Der var 122 Tdr. Land til samt Bageri paa Møllen ²⁶⁾. Der var ogsaa en Tid Mejeri, hvis Maskiner blev drevet af Vandhjulet. — 1928:

Vandmølle, der leverer Elektricitet til Byen og Stationsbyen ²⁷⁾. 1934 var Turbinen paa 19 HK., der var 100 Tdr. Land til Møllen ²⁸⁾. 1936 var Ejendommen paa 44 ha. Den fik Lys og Kraft fra Gørding Elektricitetsværk (mærkelig nok omtales det ikke, at Møllen selv leverede det meste af denne Kraft) ²⁹⁾. 1936—37 leverede Elektricitetsværket i Gørding Strøm 1×220 V. Der var opstillet 53 Maalere for Kraft, og de tilsluttede Motorers HK var 200.

Literatur: ¹⁾ Kancelliets Brevbøger, 20/7 1589. ²⁾ O. Nielsen, 1872—73, S. 16 og 18. ³⁾ R. A. Jordebøger indsendt i H. t. kgl. Miss. af 28/9 1660, 10/1 1661 og 4/7 1662. ⁴⁾ V. L. A. Matr. 1664 p. 129. ⁵⁾ R. A. Riberhus Amts Korn-, Proviant- og Fourageregnskeb, 1677—79. ⁶⁾ Fæstebrev af 5/4 1672 efter Kromann. ⁷⁾ R. A. Markbog Nr. 719. ⁸⁾ R. A. Riberhus Amts Kop- og Kvægskat 1686, p. 38. ⁹⁾ R. A. Modelbog Nr. 1743, Gørding H., p. 64 b. ¹⁰⁾ R. A. Matr. 1688, p. 178 b. ¹¹⁾ H. Pedersen, 1928, S. 115. ¹²⁾ V. L. A. Endrupholm og Varhos Godarkiv, 1560—1788. ¹³⁾ V. L. A. Viborg Landstings Skøde- og Panteprot. Nr. 26, p. 45, Nr. 40, p. 659, Nr. 42, p. 576, Nr. 44, p. 435, Nr. 47, p. 673. ¹⁴⁾ R. A. Pakke; Møllesager 1761. ¹⁵⁾ Kromanns Notater. ¹⁶⁾ V. L. A. Ribe Amts Kopibog, indk. Br. 5/2 1787. ¹⁷⁾ V. L. A. Bramminge Skifteprot. 1748—1828, p. 487 og 517 b. ¹⁸⁾ M. K. Hartkornstaxation 1836. ¹⁹⁾ R. A. Stat. Efterretn. om Jyllands Amter 1838. ²⁰⁾ M. K. Hartkornsekstrakt 1841. ²¹⁾ Regulativ for Bramminge Aa, 1934. ²²⁾ Trap, 1859, S. 981. ²³⁾ »Vestkysten« 21/6 1930. ²⁴⁾ Trap, 1879, S. 494. ²⁵⁾ Ribe Amts Vejviser, 1906, S. 477. ²⁶⁾ Kromanns Notater. ²⁷⁾ Trap, 1928, S. 613. ²⁸⁾ N. Meyn og H. Loft 1934, S. 440. ²⁹⁾ J. J. Hansen, 1936, VIII, S. 475 f. ³⁰⁾ Stat. Medd. 4 Rk., Bd. 107, H. 2. Desuden: Danske Atlas, 1769, V. S. 689.